

УДК 640.4

Курмаєв П.Ю.

*доктор економічних наук, доцент
Уманського державного педагогічного університету
імені Павла Тичини***СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ
ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ****THE MODERN TENDENCIES
OF UKRAINE'S CATERING BUSINESS FUNCTIONING****АНОТАЦІЯ**

Готельно-ресторанне господарство має важливе економічне та соціальне значення для країни. Вказується, що даний ринок характеризується наявністю суперечливих тенденцій. У короткостроковій перспективі найбільш вірогідним є реалізація негативного сценарію розвитку галузі. З метою активізації діяльності суб'єктів готельно-ресторанного господарства доцільною є реалізація наступних заходів: впровадження інноваційних технологій; удосконалення асортименту послуг/продукції; розробка стратегії підвищення конкурентоспроможності готельно-ресторанного господарства в умовах нестабільності.

Ключові слова: готельно-ресторанне господарство, ефективність, прибуток, державне регулювання, туризм.

АННОТАЦИЯ

Гостинично-ресторанное хозяйство имеет важное экономическое и социальное значение для страны. Указывается, что данный рынок характеризуется наличием противоречивых тенденций. В краткосрочной перспективе более вероятным является негативный сценарий развития отрасли. С целью активизации деятельности субъектов гостинично-ресторанного хозяйства целесообразно реализовать комплекс следующих мероприятий: внедрение инновационных технологий; совершенствование ассортимента продукции/услуг; разработка стратегии повышения конкурентоспособности гостинично-ресторанного хозяйства в условиях нестабильности.

Ключевые слова: гостинично-ресторанное хозяйство, эффективность, прибыль, государственное регулирование, туризм.

ANNOTATION

Catering business has an important economic and social meaning for the country. Nowadays, this market is characterized by the existence of the contradictory tendencies. It has been pointed out that the most probable is the realization of a derogatory version of the branch development in the near future. The realization of the following measures is reasonable with the aim of catering business subjects' activation. These measures include: the innovative technologies implementation, the improvement of products assortment by means of services and products diversification, the development of the strategy of catering business competitiveness upgrading in a volatile environment.

Keywords: catering business, efficiency, profit, government regulation, tourism.

Постановка проблеми. Динамічний розвиток туристичних потоків у результаті економічної та культурної глобалізації потребує відповідної інфраструктури. Її важливим елементом є суб'єкти готельно-ресторанного господарства.

У даному контексті дослідження проблематики розвитку суб'єктів готельно-ресторанного бізнесу є досить актуальними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню різних аспектів розвитку готельно-ресторанного господарства присвячені наукові праці вітчизняних вчених: В. Архі-

пова, В. Карсекіна, І. Кочерги, А. Мазаракі, Л. Нечаюк, П. Пуцентейла та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Разом з тим недостатньо дослідженими залишаються окремі питання аналізу сучасного стану готельно-ресторанного господарства України.

Мета статті полягає в аналізі сучасних тенденцій функціонування готельно-ресторанного господарства України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Готельно-ресторанне господарство має важливе економічне та соціальне значення для країни.

У [1] пропонується виділяти соціальну та економічну функції, які виконують суб'єкти готельно-ресторанного господарства. Використовуючи науковий підхід [1], економічну функцію готельно-ресторанного господарства доцільно розглядати як єдиний комплексний механізм виробництва й обігу продукції, що забезпечує йому певні переваги порівняно з іншими галузями народного господарства.

На нашу думку, соціальну функцію, яку виконують суб'єкти готельно-ресторанного господарства, необхідно розглядати комплексно. Її реалізація передбачає як задоволення потреб споживачів у товарах і послугах, так і зниження соціальної напруги у результаті створення робочих місць, виплати заробітної плати тощо.

Також, на нашу думку, доцільно виділяти культурну, рекреаційну та комунікативну функції.

Реалізація культурної функції передбачає вплив на формування світогляду споживачів, збагачення їх духовних потреб.

Надання суб'єктами готельно-ресторанного господарства послуг з відпочинку та оздоровлення створює умови для виконання рекреаційної функції. Комунікативна функція передбачає поширення інформаційних потоків.

У сучасних умовах повноцінна реалізація функцій суб'єктами готельно-ресторанного господарства в Україні значно ускладнюється та зазнає змін під впливом різних факторів внутрішнього та зовнішнього середовища.

У докризовий період ринок послуг готельно-ресторанного господарства України вважався одним з найбільш перспективних у Центральній та Східній Європі. На сьогоднішній день, даний

ринку характеризується наявністю суперечливих тенденцій.

Так, проведений нами аналіз основних показників функціонування суб'єктів готельно-ресторанного господарства засвідчив кількісне зростання окремих з них.

Дані таблиці 1 свідчать про зростання кількості суб'єктів господарювання у досліджуваній галузі, чисельності зайнятих та обсягу реалізації послуг/продукції.

Таблиця 1
Основні показники функціонування готельно-ресторанного господарства

Показник	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2013 р. до 2011 р., %
Кількість суб'єктів господарювання, од., з них:	46384,9	44085	52077	112,2
підприємств, од.	9880	9495	10096	102,1
фізичних осіб – підприємців, од.	36504,9	34590	41981	115
Чисельність зайнятих, тис. ос.	242,2	264,3	267,5	110,4
підприємств, тис. ос.	128,7	137,0	132,6	103
фізичних осіб – підприємців, тис. ос.	113,5	127,3	134,9	118,8
Обсяг реалізованої продукції, млн. грн.	18213,7	23906,6	30322,4	166,4
підприємств, млн. грн.	12940,7	16519,3	16726,9	129,2
фізичних осіб – підприємців, млн. грн.	5273,0	7387,3	13595,5	257,8

Джерело: складено на основі [2–4]

Також відбулося збільшення обсягу роздрібного товарообороту у розрахунку на один об'єкт.

У той же час необхідно акцентувати увагу на тому, що серед суб'єктів господарювання темпи розвитку показників діяльності фізичних осіб-підприємців протягом 2011–2013 рр. були вищими порівняно із іншими організаційно-правовими формами.

Аналіз засвідчив, що найбільша питома вага суб'єктів сфери громадського харчування представлена закладами типу кафе.

У структурі пропозиції об'єктів готельної нерухомості, як і раніше, переважають бюджетні готелі та готелі середньої цінової категорії, частка яких складає близько 75% [5].

Вищенаведена інформація свідчить про те, що мале підприємство у цій сфері має конкурентні переваги перед іншими організаційними формами. До них доцільно віднести [6]:

- гнучкість і мобільність в управлінні та організації виробництва;
- більш ефективний рівень використання робочої сили та устаткування;
- швидка адаптація до кон'юнктури ринку, місцевих умов, запитів споживачів, оперативне оновлення асортименту продукції/послуг;
- швидке впровадження нових ідей, проектів;
- невисокі експлуатаційні витрати;
- можливість зменшення витрат виробництва за рахунок вузької спеціалізації, економії на управлінських витратах тощо.

Разом з тим у короткостроковій перспективі найбільш вірогідним є реалізація негативного сценарію розвитку галузі.

Це пояснюється тим, що починаючи з другої половини 2013 р. в результаті подальшого погіршення соціально-економічної та політичної ситуації в країні спостерігався значний спад ділової активності та скорочення обсягів туристичних потоків, під впливом чого розвиток суб'єктів готельно-ресторанного господарства істотно сповільнився. Зниження життєвого рівня населення також негативно вплинуло на окремі показники функціонування суб'єктів готельно-ресторанного господарства (рис. 1).

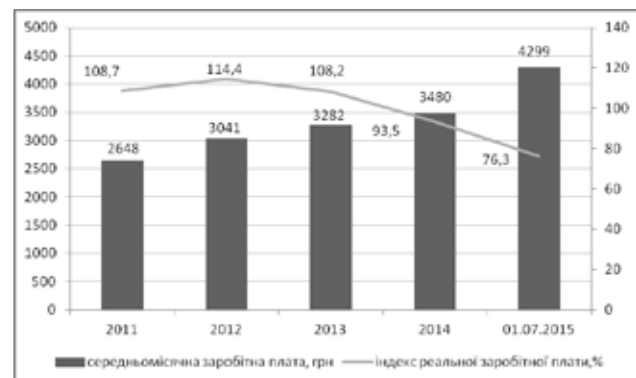

Рис. 1. Динаміка середньомісячної зарплатної плати та індексу реальної зарплатної плати

Джерело: складено на основі [7; 8]

Аналіз даних таблиці 2 вказує на існування тенденції погіршення фінансового результату діяльності суб'єктів готельно-ресторанного господарства. Так, протягом 2011–2014 рр. відбулося зростання суми збитків у даній галузі.

Кризові явища в економіці внесли суттєві корективи у функціонування даного ринку:

- зростання рівня ризиковості, що проявляється у посиленні залежності від політичної, екологічної ситуації в країні;
- зростання рівня вакантності, особливо у суб'єктів готельно-ресторанного господарства високого цінового сегменту;
- зміна структури попиту/пропозиції на товари та послуги. Це проявилось у зростанні

Таблиця 2

Показники фінансового результату підприємств готельно-ресторанного господарства

Показник	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2014 р. до 2010 р., %
Чистий прибуток/збиток, млн. грн.	-692,4	-984,3	-1416,7	-6887,6	994,7
Рентабельність, %	-0,1	-1,1	-2,8	-26,6	-26,5 в.п.

Джерело: складено на основі [10]

попиту на послуги суб'єктів готельно-ресторанного господарства середнього та низького цінних сегментів [5]. Також спостерігалось зростання попиту на додаткові послуги – оренда конференц-залів, спа-послуги;

– призупинення реалізації більшості інвестиційних проектів та перенесення термінів введення об'єктів в експлуатацію на невизначений період [5].

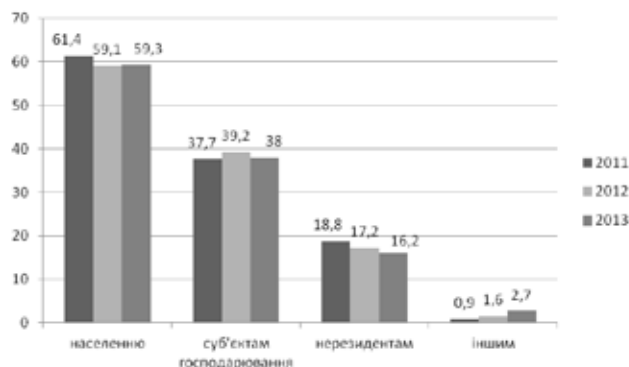

Рис. 2. Структура реалізованих послуг суб'єктами готельно-ресторанного господарства

Джерело: складено на основі [11, с. 27; 12, с. 31]

Структура реалізованих споживачам послуг суб'єктами готельно-ресторанного господарства протягом 2011–2013 рр. також зазнала змін. Так, на 1,1% зменшилася питома вага послуг, наданих населенню, та на 2,6% – нерезидентам.

Регіональний розподіл суб'єктів готельно-ресторанного господарства засвідчив їх концентрацію у великих містах України. Кількість об'єктів готельно-ресторанного бізнесу у регіонах корелюється із рівнем грошових доходів населення у них.

Ми погоджуємося із [13, с. 31–32] щодо перспективи функціонування окремих об'єктів готельно-ресторанного господарства.

Серед об'єктів громадського харчування потенціал для розвитку мають:

- заклади італійської кухні, насамперед піцерії;
- кав'ярні, кондитерські, булочні;
- пивні паби;
- фаст-фуди і стріт-фуди, як і раніше, будуть актуальні, особливо в місцях з великими людськими потоками.

Серед об'єктів готельного господарства спостерігається дефіцит бюджетних закладів типу «хостел». Цей сегмент ринку характеризується значним потенціалом для розвитку. У зв'язку з цим деякі компанії, у тому числі міжнародні, розглядають Україну в якості

потенційно пріоритетного ринку для освоєння даного сегменту.

Висновки. З метою активізації суб'єктів готельно-ресторанного господарства доцільною є реалізація наступних заходів.

1. Впровадження інноваційних технологій. Готельно-ресторанне господарство України має значний інноваційний потенціал, реалізація якого дозволить використовувати передові маркетингові, інформаційні та інші технології. Це сприятиме:

- підвищенню якості послуг;
- створенню передумов для формування ефективної цінової політики;
- підвищенню ефективності функції контролю;
- прискоренню руху управлінської, фінансової, кадрової інформації, створить передумови для підвищення ефективності управлінських рішень.

2. Удосконалення асортименту шляхом диверсифікації послуг/продукції, розширення спектру супутніх послуг.

Ми погоджуємося із [14, с. 20], що диференціація доходів населення потребує чіткої цінової сегментації, фокусування на конкретних цінових сегментах.

3. Розробка стратегії підвищення конкурентоспроможності суб'єкта готельно-ресторанного господарства в умовах нестабільності [15].

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Архіпов В.В. Організація ресторанного господарства: [навч. посіб.] / В.В. Архіпов. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 280 с.
2. Кількість зайнятих працівників на суб'єктах господарювання за видами економічної діяльності у 2013 році // Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
3. Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності у 2013 році // Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
4. Кількість суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності у 2013 році // Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
5. Усік С.П. Аналіз ринку готельних послуг України / С.П. Усік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/34_VPEK_2012/Economics/6_120118.doc.htm.
6. Скібіцький О.М. Організація бізнесу: менеджмент підприємницької діяльності: [навч. посіб.] / [О.М. Скібіцький, В.В. Матвеев, Л.І. Скібіцька]. – К.: ЦНЛ, 2006. – 408 с.
7. Середньомісячна заробітна плата за період з початку 2014 року // Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

8. Індекс реальної заробітної плати у 2014 році у відсотках до відповідного періоду попереднього року // Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
9. Курмаєв П.Ю. Аналіз туристично-рекреаційного комплексу Черкаської області / П.Ю. Курмаєв // Науковий вісник ЧДІЕУ. Серія «Економіка»: зб. наук. праць. – Чернігів: ЧДІЕУ, 2012.– № 4.– С. 85–88.
10. Чистий прибуток (збиток) підприємств за видами економічної діяльності у 2014 році // Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
11. Діяльність підприємств сфери послуг: [статистичний бюлетень]. – К.: ДССУ, 2014. – 88 с.
12. Діяльність підприємств сфери послуг: [статистичний бюлетень]. – К.: ДССУ, 2013. – 153 с.
13. Даніалі Ф. Дослідження загальних тенденцій ринку ресторанного господарства України / Ф. Даніалі // Економіка промисловості. – 2012. – № 3–4. – С. 31–32.
14. Лігоненко Л. Роздрібна торгівля України у дзеркалі світових тенденцій розвитку галузі / Л. Лігоненко // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2005. – № 6. – С. 12–22.
15. Перетятко Ю.М. Сучасний стан розвитку ринку послуг ресторанного господарства України та Одеської області / Ю.М. Перетятко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/30_NNM_2014/Economics/13_178007.doc.htm.